

Предговор

Свет који је изронио из хаоса Другог светског рата био је по много чему другачији од дотадашњег. Европа, чије су велике силе исписивале главне странице светске историје од краја 18. века, пробудила се маја 1945. године политички, војно, духовно и привредно сломљена. Европске државе су сусретом америчких и совјетских армија на Лаби престале да буду прворазредни субјект глобалних политичких токова. Подела Европе и света на два супротстављена тора која је убрзо уследила, на одређени начин је предодредила положај европских држава у оквиру новонасталог међународног поретка у следећих пет деценија. Хладни рат, започет у Европи, проширио се до краја 40-их година 20. века на целу планету. Међутим, на линијама поделе две антагонистичке политичке сфере у Европи, совјетске и англо-америчке, настала је потпуно аутентична историјска ситуација. На Балкану је дошло до првог великог, глобалног хладноратовског изазова, Титовим одрицањем да слепо прати директиве које су стизале из Москве и тиме игра улогу млађег совјетског партнера. Година 1948. постала је вододелница у историји не само Хладног рата у Европи, већ и његових импликација на глобалном нивоу, својеврсни трансформативни моменат који је, помало неочекивано, променио даљи след догађаја у међународној политици.

Аутентични револуционарни пориви југословенских комуниста, политичко сазревање у процесу изградње државе у првим послератним годинама и неутољива амбиција вођства југословенске комунистичке партије да буде равноправан члан у међународној политичкој арени, биле су неке од кључних координата које су усмеравале југословенски државни брод између „сцила и харибди” хладноратовске историје света. Током тих година Југославија се суочила са низом процеса који су фундаментално мењали изглед глобуса. Радикалне геополитичке промене, нарастајући социјални изазови савремене епохе, културне трансформације планете у процесу глобализације, трка у наоружању, употреба атомске енергије, космичка трка САД и СССР-а, деколонизација земаља Трећег света само су неки од преображајних процеса са којима се Социјалистичка Југославија суочавала у покушају да „плива на површини” светске политике.

Поменути изазови проширивали су хоризонте југословенске спољне политике. Почевши као „револуционарна филијала” Москве за Балкан, преко најакутнијег европског безбедносног питања у годинама после Резолуције Информбироа, до узора за многе земље и народе Трећег света у њиховом настојању да утекну туторству две светске

суперсиле, Југославија је свој историјски ход завршила као земља са међународним утицајем који је далеко превазилазио њену величину и привредне могућности.

Зборник радова „Нови хоризонти спољне политике Југославије – Балкан, Европа, свет” настао је као плод идеје да се расветли низ тема у којима се Социјалистичка Југославија суочавала управо са поменутиим трансформативним догађајима, појавама и процесима хладноратовске епохе. Радови су, услед немогућности да се покрије планирани број тематских поља, поређани по хронолошком принципу. Зборником, који представљамо стручној и широј јавности, иако је одговорено на мали број питања, постављене су чврсте полазне основе за будућа истраживања ове тематике.

Децембра, 2023.

Јован Чавошки
Александар В. Милетић